

Smernice za ročno normalizacijo

Janes Norm 3.0

Jakob Lenardič in Darja Fišer
Inštitut za novejšo zgodovino

1. Cilj in smernice	1
2. Težavni/posebni primeri	2
2.1. Velike začetnice	2
2.2. Variantnost zapisa	3
2.3. Obrazila	4
2.4. Tujejezične prvine	5
2.5. Okrajšave	5
2.6. Posebni oblikoskladenjski primeri	6
3. Referenčni viri	7
3.1. Splošni referenčni viri	7
3.2. Korpus JANES	7
3.3. Korpus JANES-Norm	9
4. Reference	10

1. Cilj in smernice

Pričujoče smernice temeljijo na smernicah Čibej et al. (2016: 4–8) in jih tudi nadgrajujejo.

Normalizacija **predvsem vključuje sledeče:**

1. Popravljanje zatipkov in variantnih zapisov obrazil

polgledal → *pogledal*

knižnica → *knjižnica*

hodu → *hodil*

2. Normalizacija šumnikov

macka → *mačka*

3. Popravljanje velikih začetnic pri lastnih imenih

jankovic → *Jankovič*

4. Normalizacija medmetov v dve ponovitvi zlogov

hahahahaha → *haha*

Ponovljene črke skrajšamo na največ tri ponovitve

grr → grr, grrr → grrr, grrrr → grrr; vendar hahhaahaa → haha

5. Polnopomenske besede s ponovljenimi črkami skrajšamo na nepodaljšano različico

Mooojcaaa → Mojca

Glavno načelo normalizacije je, da normaliziramo **zgolj na nivoju besedišča**, kar pomeni, da:

1. **ne** spreminjamo skladenjskih razmerij (npr. nestandardne rabe tožilnika v skladenjskem okolju zanikanja ne popravljamo)

ne uporabljam roditelj

2. **ne** spreminjamo izbora besed, kar pomeni, da besede **ne** zamenjujemo s knjižnimi sopomenkami

*pocahnu → pocahnal in ne *označil*

*pofarbat → pofarbat in ne *pobarvati*

*pucajne → pucanje in ne *čiščenje*

*cajt → cajt in ne *čas*

*špegu → špiegel in ne *ogledalo*

3. **ne** spreminjamo napačne stave ločil

4. Ključnikov (heštegov), uporabniških imen, emotikonov, emojijev in elips **ne** normaliziramo

*#lepa-drevesa, @janez, :)), 😊, pi****

5. Besed, za katere ni mogoče ugotoviti, ali je normalizacija potrebna, **ne** normaliziramo.

*Vcerajsnji problem je **resen** → resen*

6. Besednih zvez z nesklonljivim levim prilastkom **ne** normaliziramo z vezajem:

*SD kartica → SD kartica in ne *SD-kartica*

2. Težavni/posebni primeri

2.1. Velike začetnice

- 2.1.1. Prvo besedo v stavku normaliziramo z veliko začetnico samo, če je lastno ime:

biden je Ameriški predsednik → Biden je ameriški predsednik

- 2.1.2. V ostalih primerih začetnice na začetku stavka ne spreminjamo:

Šel je v Ljubljano → Šel je v Ljubljano

šel je v ljubljano → *šel je v Ljubljano*

ljubljana je lepa → *Ljubljana je lepa*

- 2.1.3. Vendar, če je prva beseda v stavku kapitalizirana in jo je treba normalizirati (in ne gre za lastno ime), ji pripišemo normalizirano oznako z malo začetnico

Zlo je bedno tuki → *zelo je bedno tukaj*.

- 2.1.4. Če pri večbesednih lastnih imenih ne moremo ugotoviti, ali se vsi elementi pišejo z veliko začetnico, dvoumne pustimo pri miru:

pr'Kovac → *pri Kovaču*

- 2.1.5. Zapisov z velikimi črkami (ZASTONJ, SREČNO) ne popravljamo, razen če gre za lastno ime ("DUNAJ" → "Dunaj") ali pa besedo na začetku stavka, ki jo je treba normalizirati ("VIDM DA SI PAMETEN" – "vidim DA SI PAMETEN").

2.2. Variantnost zapisa

- 2.2.1. Nestandardne besede, ki imajo več kot eno interpretacijo, razdvoumimo s pomočjo sobesedila

k → *ker, ki, ko*

ko → *ko, kot*

Če to ni mogoče, jih ne normaliziramo.

- 2.2.2. Narečne različice nikalnic normaliziramo v *ne*.

nej, nje → *ne*

- 2.2.3. Besedam, ki nimajo standardne ustreznice, a se zapisujejo v več variantah, kot normalizirano obliko pripišemo najpogostejšo različico v korpusu, gl. tudi razdelek 4.

fouš, fauš, favš → *fouš*, ki je v celotnem JANES korpusu [najpogostejša različica](#)

ornk, orng, orenk, orenk → *ornk*, ki je [najpogostejša](#)

armeja, armija → *armija*, ki je [najpogostejša](#)

fertik, fertig → *fertik*

frej, fraj → *fraj*

cajtng, cajteng, cajtung → *cajtng*

podkast, podkest → *podkast*

auspuh, avspuh → *auspuh*

taužent, taužnt, tavžent, tavžnt → *tavžent*

džoint, džojnt, đoint, đojnt → *džoint*

oštija, oštja → oštja

kelner, kelnar → kelnar

- 2.2.4. Pri nekaterih nestandardnih besedah si obliko v standardni slovenščini sicer lahko zamislimo, a ni v uporabi. V takšnih primerih besede **ne** normaliziramo v namišljeno standardno obliko

*krigl → *krigelj*

*reglc → *regelc / *regeljc*

*Prešerc → *Prešerec*

- 2.2.5. Glagole z variantnim zapisom predpone *z-iz*, *z-za* ipd. normaliziramo v najbližjo obliko:

je zgledu → je zgedal

sm zvedu → sem zvedel

je izgubla → je izgubila

se mi je zluštal → se mi je zluštalo

- 2.2.6. Nestandardnih vidskih predpon, kot je *z-* v *zinštalirati* ali *s-* v *sfotošopati*, ne odstranjujemo

- 2.2.7. Nestandardni zapis predloga *u* normaliziramo v *v*

Velbek bo pršu u arsenal → Velbek bo prišel v Arsenal

- 2.2.8. V primeru dvojnic dopuščamo obe obliki

bojo → bojo

bodo → bodo

2.3. Obrazila

- 2.3.1. Nestandardna obrazila normaliziramo v standardna

na Ptujji → na Ptuju

se spomne → se spomni

- 2.3.2. Nestandardna obrazila, ki tvorijo novo besedno vrsto iz besedotvorne podstave, **ne** normaliziramo

Včer je snegovalo → Včeraj je snegovalo in *ne *Včeraj je snežilo*

- 2.3.3. Napačno rabljene nedoločnike in namenilnike popravljamo.

šla je pogledati → šla je pogledat

- 2.3.4. Akronime, ki imajo obrazila pripisana ali ločena na nestandarden način, normaliziramo z vezajem

KUDu → *KUD-u*

tv.ju → *tv-ju*

2.4. Tujejezične prvine

- 2.4.1. Tujejezične besede, ki so se poslovenile po zapisu, obravnavamo kot druge variantne nestandardnih besed

knekšna → *konekšna*

mučas hvalas → *mučas hvala*

- 2.4.2. Pregibane tujejezične besede, ki ohranjajo elemente izvornega zapisa (torej niso v celoti fonetično zapisane), normaliziramo v najpogostejšo **med različicami s tujimi prvinami zapisa** v korpusu [JANES](#).

sherati → *sherati* in ne **šerati*

fittnessa → *fitnessa* in ne **fitnes*

pogooglati → *pogooglati* ne **poguglati*

- 2.4.3. Tujejezične prvine, ki so zapisane citatno, pustimo pri miru.

share, like

- 2.4.4. Zatipkane (*chessburger*) normaliziramo v standardne ustreznice

chessburger → *cheeseburger*

- 2.4.5. Pri normalizaciji pregibanih tujih lastnih imen se držimo Slovenskega pravopisa

Godoja → *Godota*

- 2.4.6. Napačno zapisana lastna imena popravljamo

Tweeter → *Twitter*

2.5. Okrajšave

- 2.5.1. Normaliziramo le očitne okrajšave, in sicer z dodajanjem pike

devalv → *devalv.*

oz → *oz.*

- 2.5.2. Okrajšave, ki vsebujejo cifre, normaliziramo v njihove standardne ustreznice

ju3 → *jutri*

gr8 → *great*

- 2.5.3. **Tujejezičnim okrajšavam** tipa *thx*, *srsly* kot normalizirano obliko pripišemo najpogostejšo obliko v korpusu JANES

thx → *tnx*; glej [tukaj](#)

plz → *pls*; glej [tukaj](#)

- 2.5.4. Slovenske besede, ki so zapisane s tujimi črkami, normaliziramo v različico, ki je zapisana v skladu s splošno veljavnim standardom

faxom → *faksom*

qrba → *kurba*

2.6. Posebni oblikoskladenjski primeri

- 2.6.1. **Ne** normaliziramo napačne rabe predlogov *s/z*, besede *en*, glagolov *moči/morati*, *rabiti/potrebovati* ipd.

z slonom

en je reku

tu bi se mogla strinjat

danes ne rabim laptopa

- 2.6.2. Napačne rabe sklona **ne** normaliziramo, kadar ne gre za nestandardno obrazilo, temveč za napako na ravni skladnje:

ne uporabljam roditnik

z 240 milijonov

a to je zdej klasika v starim firmam

- 2.6.3. Pri pogostih besedah *pol*, *kok/kolk*, *tok/tolk*, *tko* upoštevamo naslednje normalizacije:

pol → *potem*

štajerski *te* → *potem*

kok / kolk → *koliko*

tok / tolk → *toliko*

tko → *tako*

- 2.6.4. Prekmurski večpomenski besedi *ge* in *ka* normaliziramo glede na kontekst; *ge* namreč lahko ustreza besedam *jaz*, *kjer* in *kje*, medtem ko *ka* lahko ustreza besedam *kaj*, *kar*, *da* in *ker*.

- 2.6.5. Pri zaimkih in prislovihih s členico *le* (npr. *tale*, *tele*, *tule*, *tukajle*) členico upoštevamo tudi v normalizirani obliki

tehle → *tehle*

tukile → *tukajle*

tle → *tule*

- 2.6.6. Pri akronimih¹ pustimo izvorno kapitalizacijo ne glede na to, ali so pisani z velikimi, malimi ali mešanimi črkami

rt, RT, Lp, lp, LP

- 2.6.7. Izjema so akronimi, ki so v celoti pisani z malimi črkami in so rabljeni kot lastno ime. Te pišemo z veliko začetnico

Pridi v kud → *Pridi v Kud*

- 2.6.8. Nepopolno zapisanih simbolov ne popravljamo (*38 C* → *38 C*, ne *38 °C*)

3. Referenčni viri

3.1. Splošni referenčni viri

Normalizacija po definiciji predpostavlja neko normo, ki ji želimo približati nestandardno besedo. V večini primerov bo jasno, kakšno obliko naj ima normalizirana beseda, v ostalih primerih pa uporabimo referenčne vire, ki nam pomagajo pri odločitvi:

1. Spletni portal [Fran](#), predvsem SSKJ in Pravopis;
2. Leksikon [SloLeks 2.0](#), predvsem za pregibanje
3. Referenčni korpus [Gigafida 2.0](#), ki je na voljo bodisi preko [konkordančnika CVJT](#) bodisi preko [konkordančnika noSketch Engine](#) (ki nudi naprednejše iskalne možnosti)

Če je beseda redka, uporabimo kot referenčni vir korpus JANES in korpus JANES-Norm, ki sta opisana v sledečih razdelkih.

3.2. Korpus JANES

V korpusu JANES, ki je dostopen preko [konkordančnika noSketch Engine](#), moremo preverjati dejansko rabo nestandardne spletne slovenščine. Preverba v tem korpusu je zlasti primerna za normalizacijo, pri kateri se moramo odločiti med več možnimi variantami zapisa in izbrati najpogostejšo različico.

Pri tem je dobro poznati nekaj [regularnih izrazov](#) za iskanje po korpusu:

- katerikoli znak: . npr. iskalni niz **l.pa** prepozna variante *lipa, lepa, lopa*
- poljubno število katerega koli znaka: .* npr. **fant.*** prepozna *fant, fantje, fantoviščina* itd.
- skupine znakov: [...] npr. **[fgm]iga** prepozna **{figa, giga, miga}**
- poljubni znak: ? npr. **ore?nk** prepozna **{orenk, ornk}**
- ponavljanje: {n,m} npr. **a{2,5}** prepozna **{aa, aaa, aaaa, aaaaa}**

¹ Akronime razumemo kot besede, sestavljene iz prvih črk večbesednih zvez (lep pozdrav - lp) oziroma iz izbranih črk daljše besede (retweet - rt).

Recimo, da moramo normalizirati besedo *oreng* (v prislovnem pomenu “zelo”), ki se pojavlja v tvitu *Če pa hočeš **orng** zakomplicirati, si izmisliš svoje številčne vrednosti za črke*. V dejanski rabi (torej, v korpusu JANES) se izkaže, da je ta beseda zapisana v več različicah: *orenk*, *orng*, *ornk* in *oreng*. Da ugotovimo, katera varianta je najpogostejša, lahko v iskalni niz pri **Word form** zapišemo sledeče:²

ore?n[kg]

Z znakom ? opredelimo, da je črka e poljubna, z oglatima oklepajema pa določimo, da je zadnja črka v besedi bodisi k bodisi g. Klikni [tukaj](#) za rezultate s tem iskalnim nizom.³

Do najpogostejše različice pridemo z uporabo funkcije Frequency, ki se nahaja v navpičnem modrem traku na levi strani konkordančnika:

	traku	na	levi	strani	konkordančnika:
Home	Query ore?n[kg] 5,758 (22.77 per million) ⓘ				
Search	Page 1 of 29 Go Next Last				
Word list	1	wiki,slv,comment,positive,T1,L1,2005) nisem premislil in dobro preveril. Bil sem že "	ornk	/ornk
Corpus info	2	wiki,slv,comment,negative,T2,L2,2006	pomebnejše od drugih pa lahko nekje usekamo en	orenk	/orenk
My jobs	3	wiki,slv,comment,negative,T1,L1,2005	mnoga druga matematična zaporedja. Če pa hočeš	orng	/orng
User guide ⓘ	4	wiki,slv,comment,neutral,T1,L2,2006) da članek prevedem in potem bomo uzsekali eno	orenk	/orenk
Save	5	wiki,slv,comment,neutral,T1,L1,2006	k združitvi člankov. Bo vsaj eden pošten (=	orng	/orng
Make subcorpus	6	wiki,slv,comment,positive,T1,L1,2005	. Grozljivka. -:)) Si predstavljam, da je to	orng	/orng
View options	7	wiki,slv,comment,negative,T1,L1,2010	da se ne briše pogovornih strani (razen če gre za	orenk	/orenk
KWIC	8	wiki,slv,comment,neutral,T1,L1,2008	mnenja, torej, da bi bilo treba enkrat narediti	orng	/orng
Sentence	9	wiki,slv,comment,neutral,T1,L1,2011	, da mi odpre članke in doda notri predlogo (orenk	/orenk
Sort	10	wiki,slv,comment,negative,T1,L1,2007	[per], je zelo dvomljivo, sicer pa si lahko kar	ornk	/ornk
Left	11	news,slv,comment,negative,T1,L1,2014	masovno. ♪ Dajmo no vsaj [per] zagotoviti eno	orenk	/orenk
Right	12	news,slv,comment,positive,T3,L2,2014	par lepih dni brez oblaka,sonce potem en dan	ornk	/ornk
Node	13	news,slv,comment,negative,T1,L2,2014	je zašel na mrzel sever, je pa moral prešaltat na	orng	/orng
References	14	news,slv,comment,positive,T2,L2,2014	je v tej ogradi samec, na svobodi pa nobenega. ♪ da	oreng	/oreng
Shuffle	15	news,slv,comment,negative,T1,L2,2014	psihologijo. ♪ Vrnem se! ♪ Ja cikel je zrel za en	ornk	/ornk
Sample	16	news,slv,comment,positive,T1,L2,2012	♪ In po katerem ciklu siugotovil, da je zrelo za en	orng	/orng
Filter	17	news,slv,comment,negative,T1,L2,2014	novica, tale ma pa bolj močan, pogon, bolj "	ornk	/ornk
Sub-hits	18	news,slv,comment,negative,T1,L2,2014	?!? Na obrobju Celja je bilo. ♪ Pol je pa bilo res	ornk	/ornk
1st hit in doc	19	news,slv,comment,negative,T1,L1,2013	čudim... verjetno bi si kateri od njih zaslužil	orng	/orng
Frequency	20	news,slv,comment,positive,T2,L3,2014	službo)... ♪ Ha,ha,ha... ♪ ja nč, to bo treba en	orenk	/orenk
Node tags	21	news,slv,comment,negative,T3,L2,2014	ki je vredna 100 evrov za milijon pa pol,mora biti	ornk	/ornk
Node forms	22	news,slv,comment,negative,T1,L2,2013	se bodo novinarji opravičili. Predvsem pa bo to	orng	/orng
	23	news,slv,comment,negative,T1,L2,2013	novinarji opravičili. Predvsem pa bo to orng	orng	/orng

S klikom na “Make frequency list” dobimo frekvenčni seznam, ki kaže, da je različica *ornk* najpogostejša. **Nasvet:** kot frekvenčni atribut izberemo “word (lowercase)”, s čimer se izognemo, da konkordančnik posebej navaja frekvence za različno kapitalizirane variante istih besednih oblik.

² V primeru pregibnih besednih vrst namesto z **Word Form** raje iščemo z **Lemma**.

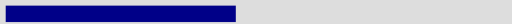

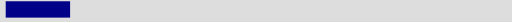
³ Alternativno, vse variante bi lahko tudi upoštevali z iskalnim nizom *orenk|oreng|orng|ornk*, kjer navpičnica | ustreza operaciji disjunkcije. Različica tega ukaza v iskalnem jeziku CQL je [*word = “orenk|oreng|orng|ornk”*]

ore?n[kg]

Frequency list

Frequency limit:

Items: 13 || Total frequency: 5,758

word	Frequency	
P N ornk	2,909	
P N orng	1,303	
P N orenk	919	
P N oreng	359	

Podobno smo preverjali različice *thx/tnx/thnx* (z iskalnim nizom [t/hn/n?x](#)) ter *pls/plz* (z iskalnim nizom [pl/szl](#)).

3.3. Korpus JANES-Norm

[Janes-Norm](#) vsebuje besedila družbenih omrežij, ki so bila ročno normalizirana v prvotnem projektu JANES (2014--2017), in je tako predhodnik korpusa besedil, ki jih normaliziramo v trenutni kampanji. V korpusu lahko preverimo, kako so bile besede ročno normalizirane v pretekli kampanji označevanja. Janes-Norm je torej primeren referenčni vir za normalizacijo težavnejših zgledov.

Zgled uporabe JANES-Norm kot referenčni vir za trenutno kampanjo

V korpusu Janes-Norm so besedila označena glede na tehnično standardnost, pri čemer so besedila z oznako T3 smatrana kot tehnično nestandardna (kar predvsem vključuje izpust šumnikov in nestandardno stavo ločil), besedila z oznako T1 pa tehnično standardna, ter glede na lingvistično standardnost, pri čemer so besedila z oznako L3 smatrana kot lingvistično nestandardna (veliko število nestandardnih besed v enem stavku), L1 pa lingvistično standardna (malo število nestandardnih besed v stavku).

Recimo, da nas zanima, kako so **vse besede** normalizirane v tem korpusu, zlasti v manj standardnih besedil. V **Word Form** pod **Query Type** zapišemo sledeči iskalni niz

.*

Z njim določimo, da korpus išče za pojavnice, ki vsebujejo katerikoli znak, ki se lahko v pojavnici poljubno ponavlja; z drugimi besedami, konkordančnik išče za katerokoli besedo. V **Text Types** izberemo možnost T3 pod TECHNICAL STANDARDNESS ter možnost L3 pod LINGUISTIC STANDARDNESS.

Konkordance, ki jih vrne gornji iskalni niz, lahko opremimo z vizualizacijo strukturalnih atributov/metapodatkov, ki so v korpusu dodeljeni posamezni pojavnici (npr. njena lema, oblikoskladenjske lastnosti ter, kar je ključno, normalizirana oblika).

Home	Query .*, L3, T3 47,420 (256,664.23 per million) ⓘ
Search	Page 1 of 238 Go Next Last
Word list	1 news,T3,L3 potem tudi kaj opaziš. #LINK##0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko
Corpus info	2 news,T3,L3 tudi kaj opaziš. #LINK##0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri
My jobs	3 news,T3,L3 kaj opaziš. #LINK##0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex
User guide ↗	4 news,T3,L3 kaj opaziš. #LINK##0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že
Save	5 news,T3,L3 . #LINK##0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa .. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz
Make subcorpus	6 news,T3,L3 . #LINK##0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa .. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz tud
View options	7 tweet,T3,L3 #0Aha efekt press evo zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz tud marsikaj
KWIC	8 tweet,T3,L3 press evo zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz tud marsikaj lahko
Sentence	9 tweet,T3,L3 zaj pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz tud marsikaj lahko
Sort	10 tweet,T3,L3 pa jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz tud marsikaj lahko predstavljala
	11 tweet,T3,L3 jebimo ježa.. @spirulinka9 @tretjeoko pri ex sem si že jaz tud marsikaj lahko predstavljala.. ma

S klikom na **View options** lahko izberemo atribut **norm**; s tem dosežemo, da je pod vsako rdeče odebeljeno pojavnico (ti. KWIC, “KeyWord In Context; se pravi, pojavnice, ki jih vrne prvotni iskalni niz) v sivem zapisana njena normalizirana oblika:

ob poroki neb blo	. /.	@NusaZajc
pa se rad učiš :-))	sm /sem	se že ustraš
se rad učiš :-)) sm	se /se	že ustrašu
rad učiš :-)) sm se	že /že	ustrašu da l
učiš :-)) sm se že	ustrašu /ustrašil	da boš pozab
) sm se že ustrašu	da /da	boš pozabu
n se že ustrašu da	boš /boš	pozabu Jan
že ustrašu da boš	pozabu /pozabil	Jankoviča c
ašu da boš pozabu	Jankoviča /Jankoviča	oment Misl
pozabu Jankoviča	oment /omeniti	Mislim, da :
avarovanih posojil	@tjablonsky /@tjablonsky	@zballe @M

Tukaj mdr. vidimo, da je nestandardno zapisana beseda *sm* normalizirana v *sem*, *ustrašu* v *ustrašil* ter *Jankoviča* v *Jankoviča*, *oment* v ustrezno nedoločniško obliko *omeniti*. Vidimo tudi, da vezni glagol *sm* v normalizirani obliki ni kapitaliziran (čeprav je prva beseda v povedi), kar je v skladu s pravili za normalizacijo velikih začetnic (glej razdelek 3.1).

4. Reference

Jaka Čibej – Špela Arhar Holdt – Tomaž Erjavec – Darja Fišer – Katja Zupan. Smernice za označevanje računalniško posredovane komunikacije: tokenizacija, stavčna segmentacija, lematizacija in oblikoskladenjsko označevanje v1.0. Na spletu (2016). <https://nl.ijs.si/janes/wp-content/uploads/2014/09/Janes-smernice-v1.0.pdf>.